

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. An violentia seu coactio possit à Deo inferri voluntati?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

omittentis per se & moraliter pertineat; unde sicut licet præceptum quantum est de se, avocet voluntatem à peccato; si tamen non est præceptum, omisso peccatum non est; ita nec est voluntaria sine præcepto & obligatione.

50. Ad confirmationem respondetur, quod omisso ante præceptum supponitur voluntaria & libera in potentia, non verò in actu. Ad probationem in contrarium similiter dico, præceptum esse de actu vel de omissione voluntaria & libera in potentia, & in actu primo, hoc est, quæ possunt liberè exerceri, sicque præceptum omissionem liberam & voluntariam supponere: veruntamen ut omisso in actu secundo & in exercitio sit indirectè voluntaria & libera, necessaria est obligatio præcepti; sine hac enim habet rationem puræ negationis, adeoque non continetur in actu impossibili cum eo qui omittitur, tanquam in causa.

51. Dices: Omisso potest esse directè voluntaria absque præcepto & obligatione, ut patet cum quis in diebus profectis habet expressam voluntatem non audiendi Missam: Ergo etiam poterit esse indirectè voluntaria, absque ullo præcepto & obligatione; non enim est major ratio unius quàm alterius.

Sed nego consequentiam & paritatem: Ratio autem discriminis est, quia quando omisso est directè voluntaria, in illam per se tendit actus voluntatis; ac proinde etiam si nulla sit obligatio, per se ad voluntatem spectat: At verò quando est indirectè voluntaria, cum in illam per se non tendat voluntatis actus, sed tantum ratione causæ, debet aliunde habere per se connectionem cum voluntate, ad illamque, ut ad causam per se spectare; quod non habet nisi ratione obligationis præcepti, ut patet ex supra dictis.

52. Objicies tertio: Quotiescumque aliquis vult aliquam causam, vult etiam indirectè & interpretativè ea quæ ex illa necessariò sequuntur: Sed omisso Missæ necessariò sequitur ex actione impossibili cum ejus auditione, puta ex studio, ludo, piscatione, aut venatione: Ergo qui vult directè hujusmodi actiones exercere, tempore quò celebratur Missa, indirectè & interpretativè vult ejus omissionem, quamvis tunc nulla sit obligatio præcepti. Minor patet, Major probatur. Qui vult antecedens, necessariò vult consequens quod necessariò inferitur ex illo, maxime si prævideatur futurum, ut modò ponimus. Et hoc patet tum in naturalibus; qui enim v. g. est causa directa generationis, est causa quoque indirecta corruptionis consecuta ad illam: tum etiam in moralibus, nam qui est causa emissionis sagittæ, sine sufficienti diligentia, est indirectè causa homicidij subsecuti; & similiter sacerdos qui unicum Breviarium, quod habet præ manibus, voluntariè projicit in mare, interpretativè & indirectè vult non recitare Officium.

53. Respondeo, quòd quando aliquis vult aliquam causam, formaliter quatenus causa est, & prout ex illa sequitur effectus, censetur quidem virtualiter & interpretativè velle talem effectum: secus tamen si non vult illam causam, formaliter quatenus causam. Patet hoc variis exemplis: licet enim artifex sit causa statuæ, & huic conveniat motus deorsum; talis tamen motus non dicitur esse ab artifice ut à causa; quia non convenit statuæ ut ab artifice est, sed solum materialiter, quia videlicet est materia gravis. Item et si

Tom. III,

A anima velit & causet motum tibiæ curvæ, non tamen ejus obliquitatem & defectum; quia ille non sequitur per se ex influxu animæ, sed per accidens ex vitio tibiæ. Deus etiam licet causet materiale peccati, non tamen causet ejus malitiam & deformitatem; quia non vult nec causet illud materiale, ut ex illo sequitur deformitas, sed solum ut habet rationem actus & entis creati & participati. Idem ergo cum proportionem dicendum est in proposito: Ille enim qui nullò stante præcepto vult actionem impossibilem cum auditione Missæ, puta studium, ludum, piscationem, venationem, &c. non vult illam formaliter ut causam omissionis Missæ, & prout ex illa talis omisso sequitur, sed solum ut materialiter & concomitanter ad illam se habet: tum quia seclusò præcepto omisso habet rationem puræ negationis; ac proinde in nullo tanquam in causa propriè continetur: tum etiam, quia aliàs ille non solum indirectè & interpretativè vellet omissionem Missæ, sed etiam omissionem omnium aliorum actuum cum studio vel ludo impossibilem, quod absurdum est, ut supra annotavimus. Unde non est simile de eo qui Breviarium projicit in mare, vel qui emittit sagittam sine sufficienti diligentia: quia cum in tali subjecto sit debitum recitandi Officium, vel adhibendi sufficientem diligentiam antequam mittat sagittam, illa Breviarij projectio, vel sagittæ emissio, non est tantum voluntaria absolute, sicut studium impediens auditionem Missæ, quando non est præceptum audiendi, sed & voluntaria ut causa omissionis, vel occisionis sequentis. Ex quo patet ad probationem Majoris, quæ potest hoc modo distinguui: Qui vult antecedens, quatenus est causa consequentis, vult etiam consequens, concedo: qui vult antecedens absolute, vult etiam consequens, nego.

54. Querunt hic aliqui, an possit dari omisso culpabilis absque omni actu qui sit causa vel occasio illius: Sed quia hæc difficultas etiam tractari solet infra qu. 71. art. 5. ubi S. Doctor querit utrum in quolibet peccato sit aliquis actus, ad hunc locum eam rejicimus.

ARTICVLVS IV.

An violentia seu coactio possit à Deo inferri voluntati?

POST QUAM D. Thomas tribus articulis præcedentibus rationem voluntarij, omnesque conditiones ad illud requisitas exposuit, articulo quarto, & sequentibus agit de involuntario, & de causis ejus; quæ possunt esse quatuor, scilicet violentia, metus, concupiscentia, seu passio vehemens, & ignorantia: sicut enim voluntarium causatur ex duplici principio, scilicet ex appetitu operante, qui est principium intrinsecum, & ex cognitione dirigente; ita oportet quòd oppositum ejus, scilicet involuntarium, causetur ex oppositis principiis, & proveniat vel ex eo quòd operatio est à principio extrinseco, ut contingit in his quæ ex violentia aut metu fiunt; aut quia tollitur, vel ligatur, aut turbatur cognitio, sicut fit per ignorantiam aut passionem. De his ergo quatuor causis involuntarij breviter hic est agendum, incipiendo à violentia, seu coactione, quæ prima & præcipua est. Unde sit

N

Quid sit violentum, breviter explicatur.

55. **N**OTANDUM primò, violentum sic à Philosophis communiter definiti: *Violentum est illud quod est à principio extrinseco, passio non conferente vim.* Quæ ultima verba non solum negativè sunt intelligenda, quasi sufficiat subiectum cui vis infertur, non cooperari motui violento; sed etiam positivè & contrariè, ita ut passum positivè renitatur, & agenti extrinseco resistat: alioquin infuso habituum & donorum supernaturalium esset violenta; quia passum, scilicet anima, non confert vim ad talem infusionem, sed merè negativè se habet in recipiendo; recipit enim illa per solam potentiam obedientialem, quæ est mera non repugnantia. Hoc etiam satis exprimit nomen violenti: nam violentum idem est, ac vi illatum: quando autem nulla est resistentia passivi, nulla fit vis ut inferatur effectus: Ergo tunc nulla est violentia.

56. Porro aliqui putant illud esse violentum, quod est contra intrinsecam inclinationem principij activi: Tum quia existimant principium merè passivum, v.g. materiam, propriè & in rigore non esse naturam, & consequenter nihil esse illi violentum, licet videatur illi contrariari, quia non est contra naturam: Tum etiam quia si ad rationem violenti sufficeret esse contra inclinationem principij passivi, tenebræ dici possent violentæ aëri, sicut & materiæ aquæ forma substantialis quam modò habet; quia tenebræ sunt contra potentiam naturalem passivam, quam habet aër ad lumen, & una forma substantialis est contra potentiam & inclinationem naturalem, quam habet materia ad aliam formam. Item humanitas Christi, cum habeat naturalem inclinationem passivam ad propriam personalitatem, sub personalitate Verbi Divini violentè existeret: sicut & accidentia in Eucharistia, sub modo perfectatis, quò Deus supplet inhæsiorem illorum in subiecto. Ac denique cum in cælo sit potentia passiva ad motum, motus illi esset naturalis, & quies violenta: quod tamen non est dicendum, quia nullum violentum est perpetuum, cæli autem post diem iudicij perpetuò quiescent. Ita Vazquez hic disp. 25. cap. 3.

57. Nihilominus tamen dicendum est, quòd ut aliquid sit violentum, sufficit quòd sit contra naturalem inclinationem subiecti, sive talis inclinatio sit activa, sive passiva: sicut à contrario, ad hoc ut aliquid sit naturale, sufficit quòd sit conforme inclinationi naturali subiecti, sive talis inclinatio sit activa, sive passiva. Ita expressè docet D. Thomas hic art. 4. ad 2. ubi asserit violentum motum esse, *quando fit contra interiorem inclinationem passivi*; & alterationes ac generationes simplicium corporum, non esse violentas, sed naturales, *propter naturalem aptitudinem interiorem materie vel subiecti.*

58. Ratio etiam suffragatur: Nam materia, quæ est principium passivum, natura est, ut docent Aristoteles & D. Thomas 2. Physic. cap. 1. lect. 1. & 2. ubi dividunt naturam in materiam, & formam, & totum compositum: Ergo quod opponitur ejus inclinationi, contra naturam est, subindeque violentum: v. g. si materia disposita ad unam formam, impediatur ne obediat naturali agenti in recipiendo illam, aut si posset materia ab omni forma spoliari, talis status denudationis esset ei violentus, quia inclinationem & appeti-

tum habet ad formas. Ex quo patet responsio ad primum fundamentum oppositæ sententiæ.

Ad secundum verò, nego sequi illa absurda ex nostra sententiâ: nam potentia passiva diaphani est disjunctivè ad lucem vel ad tenebras; & materia prima habet potentiam passivam indifferentem ad omnes formas; unde naturaliter sunt in diaphano tam lux quàm ejus privatio, & in materia prima tam forma aquæ cum privatione ignis, quàm forma ignis cum privatione aquæ. Subsistentia etiam Verbi Divini non est violentè in humanitate Christi, sicut nec modus perfectatis in accidentibus Eucharisticis, ob duplicem rationem. Primò quia, ut infra ostendemus, nulla creatura, absolutè & simpliciter loquendo, potest pati violentiam à Deo, naturaliter vel supernaturaliter operante. Secundò, quia tunc solum violentatur potentia activa vel passiva, quando non recipit quod sibi naturaliter debetur, seu in quod naturaliter tendit, nec in ipso, nec in alio in quo illud sit eminenter: Si enim idem quod appetit, recipiat sub esse perfectiori & eminentiori, non violentatur, sed perficitur: unde cum personalitas divina eminenter contineat humanam; & modus quò Deus supplet in accidentibus Eucharistiæ inhæsiorem subiecti, tribuat illis totum quod subiectum debebat tribuere; humanitas Christi, & accidentia Eucharistica non subsistunt vel existunt violentè, sed tantum præternaturaliter, aut supernaturaliter.

Ad aliud quod subjungitur, dicatur motum cæli non esse violentum, sed naturalem, ob rationem insinuatam, nempe quia in cælo est potentia passiva ad talem motum. Nec obstat, quòd etiam quies est naturalis cælo: nam sicut ex eo quòd materia prima dicit potentiam ad plures formas omnes illæ naturaliter ei adveniunt; ita quia cælum ex propria natura inclinatur ut moveatur ab Intelligentia, & ad hoc quòd cessante tali motu quiescat; utrumque est illi naturale, & neutrum violentum, aut præternaturale.

60. Notandum secundò: hæc quatuor nomina, *neccessarium, violentum, coactum, involuntarium*, quæ interdum confunduntur, inter se differre secundum diversas formalitates quas expriment. Necessarium enim dicitur prout opponitur contingenti seu indifferenti, & importat determinationem ad unum, excludendo facultatem ad oppositum. Violentum includit quidem eandem necessitatem & determinationem, ex parte ejus qui patitur violentiam, sed addit supra necessarium, quòd sit à principio extrinseco; quia à principio proprio & intrinseco nihil violentatur, cum tamen possit aliquid fieri necessariò, & tamen esse à principio intrinseco, ut patet in brutis, & in motibus primò primis. Coactum ferè idem est quod violentum; sed propriè loquendo coactum solum opponitur spontaneo seu voluntario, & ideo solum invenitur in cognoscentibus; violentum verò etiam in rebus inanimatis reperitur, ut cum lapis projicitur sursum. Involuntarium interdum sumitur pro coacto aut violento: sed tamen latius patet, quia potest contingere quòd aliquid sit involuntarium non solum ratione violentiæ, seu quia est à principio extrinseco, sed etiam ratione ignorantiæ, & ex defectu cognitionis, ut infra patebit.

61. His præmissis, inquirimus an voluntati possit inferri à Deo violentia seu coactio? Quod potest tripliciter intelligi: Primò, an illi possit inferri violentia, quantum ad actus ab ea elicitos?

Secundò, utrum in cessatione ab actu possit voluntas pati violentiam? Tertiò, an possit pati violentiam, saltem quantum ad actus à se imperatos; qui sunt duplicis generis, quidam enim solum à voluntate imperantur, & ab alia potentia eliciuntur, ut visio, deambulatio, &c. Alij verò non solum sunt à voluntate imperati, sed etiam ab illa elicit, ut cum voluntas per unum actum seipsam applicat ad eliciendum alium, v. g. cum ex intentione finis, imperat electionem mediorum. In hoc ergo triplici sensu resolvenda est difficultas proposita.

S. II.

Prima difficultas resolvitur.

Dico primò: Per nullam potentiam potest inferri violentia voluntati in actu ab ea elicitò. Ita D. Thomas hic art. 4. & 1. p. qu. 82. art. 1. & qu. 22. de verit. art. 5. post Anselmum libro de libero arbitrio cap. 6. ubi ait: *Invidus nemo potest velle aliquid, quia non potest velle nolle velle.*

62. Probatur primò conclusio: Omnis actus elicitus à voluntate est essentialiter voluntarius: Ergo per nullam potentiam potest esse violentus aut coactus. Consequentia patet, nam voluntarium & violentum opponuntur. Antecedens probatur: Omnis actus elicitus à voluntate, est à principio intrinseco cum cognitione; nam voluntas est principium intrinsecum, & sine cognitione prævia operari non potest: Ergo est voluntarius.

63. Probatur secundò: Violentum est illud quod est contra inclinationem ejus quod dicitur violentiam pati: Sed omnis actus à voluntate elicitus, est secundum ejus inclinationem, imò est quædam inclinatio ejus actualis; licet enim non semper inclinetur voluntas in objectum, sed aliquando illud aversetur & fugiat, tamen ipsa nolitio seu actus aversionis, est quoddam pondus voluntatis ad fugiendum & refutandum objectum, & sic semper est inclinatio ex parte actus, licet sit repugnantia erga objectum: Ergo nullus actus à voluntate elicitus, potest esse violentus.

64. Quædam tamen in contrarium fieri possunt instantiæ. Prima est: Voluntas potest necessitari à Deo, ut patet in amore beatifico: Ergo & cogi. Probatur Consequentia: tum à paritate rationis: tum etiam quia voluntas ex natura sua inclinata est ut liberè operetur: Ergo cum necessitatur circa aliquod objectum, movetur contra naturalem suam inclinationem, & consequenter infertur ei violentia & coactio.

Adde quòd, non solum violentatur res, quando impeditur à proprio actu, sed etiam quando ab extrinseco fit ut majori pondere tendat quam tenderet secundum propriam inclinationem; ut lapis non solum violentatur, quando detinetur ne descendat, sed etiam quando deorsum jacitur majori impetu quam exposulet ejus gravitas: At quando Deus necessitat voluntatem ad aliquem actum, majori impetu tendit in illum, quam ejus natura exposulet: Ergo tunc voluntas violentatur, seu cogitur.

65. Secunda instantia est: Datò quòd actus elicitus à voluntate non sit, nec esse possit contra inclinationem actualem & elicitam voluntatis; non tamen repugnat esse contra inclinationem ejus habitualem, seu propensionem innatam

Tom. III.

A ipsius, ut patet in peccato, quod est contra naturalem hominis inclinationem, ut docet S. Thomas infra qu. 71. art. 2. & tamen elicitur à voluntate: Sed ad violentiam sufficit quòd actus sit contra inclinationem habitualem, seu propensionem innatam ipsius voluntatis: Ergo voluntas etiam in actu elicitò potest pati violentiam.

Tertia instantia: Si ratio adducta valeret, sequeretur quòd nec intellectus, nec aliæ potentie vitales possent pati violentiam, quantum ad elicientiam suorum actuum: Sed hoc dici nequit, ut infra patebit: Ergo &c. Sequela probatur: quia intellectus, & quælibet actio vitalis, necessariò debet esse à principio intrinseco, & consequenter sine repugnantia intellectus, & principij vitalis; nam quod ab intrinseco emanat, sine repugnantia emanat: Ergo si actus voluntatis non potest elici violentè, quia est à principio intrinseco inclinante & non repugnantè; similiter actus intellectus, vel alterius potentie vitalis, violentus esse non poterit.

66. Quarta instantia: Deus potest voluntatem inclinatum in aliquod objectum, per motionem efficacem inclinare ad oppositum, & si sit in ea odium Petri v. g. ponere ejus amorem: Ergo potest illi inferre violentiam, etiam quantum ad actus elicitos.

67. Ad primam instantiam respondeo, concessò Antecedente, negando Consequentiam: quia non est idem voluntatem necessitari, & cogi; nam necessarium non opponitur voluntario, imò voluntarium abstrahit à necessario & libero, ut supra ostensum est: violentum verò, cum debeat esse à principio extrinseco, è diametro opponitur voluntario: unde licet voluntas in actu elicitò possit à Deo necessitari, non tamen potest ab ipso cogi; ad primum enim sufficit quòd sine indifferentia judicij moveatur & eliciat actus suos; ad secundum verò requiritur quòd moveatur & eliciat actus à principio extrinseco cum resistantia intrinseci; quod repugnat actui voluntatis, cum essentialiter sit actus vitalis, & actualis ejus inclinatio, ut supra ponderatum est. Unde D. Thomas qu. 22. de verit. art. 5. *Duplex est necessitas, altera coactionis, altera naturalis inclinationis: sicut lapis necessitatur ad descensum deorsum naturali pondere & inclinatione, & ad motum in locum superum necessitatur ex coactione.* Ex quo patet responsio ad primam probationem Consequentie, & ratio discriminis quæ inter necessarium & violentum seu coactum reperitur.

68. Ad secundam, nego quòd operari necessariò sit contra inclinationem voluntatis: nam voluntas non minùs inclinata est ad operandum necessariò, quando objectum sine indifferentia proponitur, quam ad operandum liberè, quando illi proponitur cum indifferentia, unde neutrum est violentum: sicut supra dicebamus, quòd quia cælum est capax ab intrinseco motus & quietis, non est violentum ei quòd moveatur, nec erit illi violentum quòd quiescat post diem judicij; vel sicut quia aer est capax lucis & tenebrarum, nec lux nec tenebræ ei violentæ sunt.

69. Ad tertiam probationem nego Majorem: Nam quando lapis descendit majori impetu quam exposulet ejus gravitas, talis motus non est ei violentus, neque naturalis, sed præternaturalis: sicut fluxus & refluxus Oceani, aut motus circu-

N ij

laris ignis in sua sphaera ad raptum caeli; & ratio est, quia licet sit à principio extrinseco, non est tamen contra, sed prae inclinationem passivi. Vel, quicquid sit de hoc, Respondeo secundò, datà Majori, negando Minorem: cum enim voluntas sit appetitus rationalis, & sequatur ductum & cognitionem rationis, ex natura sua inclinata est ut majori ac vehementiori impetu feratur in objectum, quod illi non repraesentatur ut indifferens, sed ut continens omnem rationem boni, quam in aliud quod illi cum indifferentia proponitur, & ut bonum aliquod finitum & particulare ei repraesentatur.

71. Ad secundam instantiam nego Majorem. Ad cuius probationem dico, peccatum esse contra naturalem hominis inclinationem, inadaquatam & partialem, non tamen contra totalem & adaequatam. Duplex enim distingui solet in voluntate inclinatio, una in ordine ad bonum honestum & rationi consonum, quod est objectum ejus partiale & inadaquatum; altera ad suum objectum adaequatum, quod est bonum in communi, prout abstrahit à vero vel apparenti, ab honesto vel delectabili: Itaque actus peccati est contra primam inclinationem, non verò contra secundam: Cum enim nemo intendens malum operetur, ille qui peccat intendit & quaerit aliquod bonum, saltem apparens & delectabile secundum sensum; adeoque actus peccati non est violentus, sed naturalis simpliciter; licet possit dici secundum quid violentus, quatenus est contra inclinationem rectae rationis.

72. Ad tertiam instantiam, distingo Majorem: Intellectus & potentiae vitales non possent pati violentiam in suis actibus, absolute & quoad substantiam consideratis, concedo Majorem: in suis actibus respectivè sumptis, & prout dicunt ordinem ad voluntatem à qua imperantur, nego Majorem, & concessà Minori, nego Consequentiam. Intellectus ergo, & aliae potentiae vitales quae subsunt motioni voluntatis, possunt considerari quantum ad elicentiam suorum actuum dupliciter: uno modo absolute, & quoad substantiam actus qui elicitur; aliò modo respectivè ad voluntatem, vel ad aliud principium interius à quo moventur: Si considerentur primò modo, non possunt pati violentiam in actibus à se elicitis; quia hoc ipso quòd illi actus sunt vitales, à principio intrinseco procedunt, & sic implicat quòd sint violenti; unde in hoc parificantur cum actibus elicitis à voluntate: At verò secundò modo potest pati violentiam non tam ipse intellectus qui movetur à voluntate, quam ipsa voluntas movens, quae ob aliquod impedimentum potest suo intentò & imperiò frustrari: quare actus imperati possunt esse partim naturales, partim violenti, seu mixti ex naturali & violento; sunt enim naturales, quatenus procedunt à suis potentiis, & violenti, quatenus interdum sunt contra inclinationem voluntatis.

73. Ad ultimam, concessò Antecedente, nego Consequentiam: nam ut ait D. Thomas qu. 22. de verit. art. 8. *Quantumcumque voluntas immutetur in aliquid, non dicitur cogi in illud: cujus ratio est, quia ipsum velle aliquid est inclinari in illud, coactio autem vel violentia est contra inclinationem illius rei qua cogitur. Cum igitur Deus voluntatem immutat, facit ut precedenti inclinationi succedat alia inclinatio; ita quòd prima auferatur, & secunda maneat: unde illud ad quòd*

inducit voluntatem, non est contrarium inclinationi jam existenti, sed inclinationi quae prius inerat; unde non est violentia, neque coactio. Sicut lapidi ratione sua gravitatis inest inclinatio ad locum deorsum: hac autem inclinatione manente, si sursum projiciatur, erit violentia; si autem Deus auferat à lapide inclinationem gravitatis, & det ei inclinationem levitatis, tunc ferri sursum non erit ei violentum; & ita immutatio motus potest esse sine violentia. Et per hunc modum intelligendum est, quòd Deus voluntatem immutat sine eo quòd voluntatem cogat. Et in 2. sent. dist. 25. qu. 1. art. 2. ad 2. Deus operatur (inquit) in voluntate & in libero arbitrio, secundum ejus exigentiam: unde etiamsi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc sua omnipotentia facit, ut illud in quòd mutatur voluntarie vellet.

S. III.

Secunda difficultas expeditur.

74. Dico secundò: Si Deus voluntatem ad operandum propensam, per subtractionem sui concursus, vel objecti, impeditur ne in actum prorumperet; vel operationem jam incœptam continuaret, non inferret illi violentiam, sed voluntas tunc connaturaliter quiesceret, & ab operatione cessaret. Est contra Almaïnium, Vazquem, Lorcam, Valentiam, & alios, qui existimant voluntatem posse pati à Deo violentiam in cessatione ab actu: v. g. si Beato videnti Deum, & in amorem ejus anhelanti, subtraheret Deus concursum ad talem amorem, aut si voluntati praeventa cognitione congrua, & parata ad consensum, Deus concursum ad consentiendum denegaret, violentiam illi inferret.

75. Probatur conclusio ratione fundamentali: Causae inferiores non petunt ex natura sua operari, nisi stante motione & influxu causae superioris, cui per se subordinantur in agendo: Ergo sicut naturaliter inclinantur ad agendum, supposito influxu & motu talis causae superioris, ita naturaliter quiescunt, & sine ulla planè violentia aut resistentia cessant ab operando, si causa superior non influat nec moveat: unde sicut naturale & non violentum est, cessare lucem in aëre, cessante luminoso; aut caelum quiescere, cessante motu intelligentiae; vel subtractò divinò concursu ignem à combustionem cessare, ut contingit in fornace Babylonica: ita connaturale est voluntati, cessante concursu Dei, non operari, vel ab operatione jam incœpta desistere.

76. Confirmatur: Omnis creatura, ut docet S. Thomas 2. contra Gentes cap. 21. & lib. 3. cap. 100. habet se respectu Dei ut instrumentum quoddam; quia sicut instrumentum non potest operari, nisi per actualem motionem causae principalis, ita neque aliqua causa secunda potest agere, nisi actualiter mota à prima: Sed cessante motu causae principalis in instrumento, naturale est illi non operari: Ergo naturale est voluntati, & cuilibet causae secundae, non operari, cessante motione Dei. Idem dicendum est, si subtrahatur objectum voluntati, aut ei non proponatur: cum enim voluntas sit appetitus rationalis, naturale est illi non ferri in incognitum: Ergo remotò vel non cognitò objectò, non est violentum quòd non operetur vel cesset ab actu, sed potius connaturale.

77. Dices: Impedire aliquam rem à motu, vel operatione, ad quam ex natura sua erat inclinata, est ei inferre violentiam: Sed voluntas beati v. g. est connaturaliter inclinata ad diligendum Deum; non minùs enim est illi naturale & necessarium amare Deum, quàm igni comburere, & lapidi descendere: Ergo sicut inferretur igni violentia, si impediretur ne combureret; & lapidi, si impediretur ne descenderet; ita & voluntati beati, si per subtractionem divini concursus impediretur ne Deum diligeret, & ab amore beatifico desistere cogetur.

78. Respondeo primò, distinguendo Majorem: Impedire aliquam rem à motu, ad quem ex natura sua erat inclinata, est ei inferre violentiam, si talis impeditiò fiat à causa particulari, cui contranitur illa propensio & inclinatio, concedo: si fiat à causa universali, scilicet à Deo, nego; quia contra illum non nititur causa particularis, imò plus ad illum propendet, quàm ad proprium motum & operationem. Sicut ergo si aliqua causa particularis faciat quòd aqua ascendat, vel quòd lapis non descendat, erit violentia; secùs autem, si propter bonum universi, ne scilicet detur vacuum, ascendat aqua, & detineatur lapis; quia quælibet creatura magis inclinatur ad bonum generale universi, quàm ad bonum particulare & proprium: ita pariter si voluntas beati ab aliqua causa particulari extrinseca impediri posset ab amore, inferretur illi violentia; non autem si à Deo impediretur per subtractionem concursus; quia licet ad actum amoris sit necessariò determinata, multò tamen magis ad obediendum Deo ex propria natura inclinatur.

79. Respondeo secundò, data Majori, distinguendo Minorem: Voluntas beati est connaturaliter inclinata ad diligendum Deum, supposito divino concursu, & aliis ad operandum necessariis, concedo Minorem: Remoto Dei concursu, & aliis ad agendum requisitis, nego Minorem; cum enim inclinatio voluntatis ad operandum sit dependens à superiori, & primæ cause subordinata, absolutè non tendit ad operationem, sed cum suis dependentiis; & supposità Dei motione & concursu; unde illò subtractò naturale est voluntati non operari, sicut igni, si desit approximatio.

S. IV.

Tertia difficultas elucidatur.

80. **D**ico tertio: Voluntas non potest cogi, quantum ad actus quos imperat & simul elicit; benè tamen quantum ad actus, ab ea quidem imperatos, sed ab aliis potentiis ei inferioribus elicitos. Ita D. Thomas hic art. 4. in corp. ubi ait: *Duplex est actus voluntatis; unus quidem qui est ejus immediatè velut ab ipsa elicitus, scilicet velle; alius à voluntate imperatus & mediante alià potentià exercitus, ut ambulare & loqui.....* Quantum igitur ad actus à voluntate imperatos, voluntas violentiam pati potest. In quantum per violentiam exteriora membra impediri possunt, ne imperium voluntatis exequantur. Ubi notanda sunt illa verba: à voluntate imperatus, & mediante alià potentià exercitus: quibus insinuat nomine actus imperati se non intelligere eos qui sunt elicitive ab ipsa voluntate: nam licet etiam isti possint imperari, sicut electio mediorum imperatur ab intentione finis, tamen ut ad

A præfens attinet, cum elicitis comprehenduntur; in ipsis enim non potest esse violentia, sicut nec in purè elicitis. Et ratio est, quia ex eo voluntas cogi non potest in actu tantum elicito, quòd talis actus sit quædam inclinatio actualis voluntatis in suum objectum, ut antea declaravimus: Sed etiam actus simul elicitus & imperatus, est quædam inclinatio actualis voluntatis in suum objectum; necessariò enim tendit in rationem boni, veri, vel apparentis: Ergo similiter reputat talem actum esse violentum.

Quòd autem voluntas possit pati violentiam, quantum ad actus ab ea imperatos, & ab aliis potentiis inferioribus elicitos, manifestum est: Si enim v. g. voluntas nollet videre, posset quis vi aperire oculos; vel si vellet videre, posset illos vi claudere: & in hoc casu cum aperirentur oculi, illa visio non esset violenta potentia visivæ elicenti, utpote juxta inclinationem illius; esset tamen violenta voluntati imperanti, quia esset contra inclinationem elicitam ipsius. Imò etiam esset aliquo modo violenta potentie visivæ: quælibet enim potentia habet duplicem inclinationem; unam particularem ad suum actum ut ad proprium bonum; & alteram universalem, quæ subicitur voluntati, quæ est inclinatio universalis tendens ad bonum totius suppositi: licet ergo visio non esset tunc violenta potentie visivæ, secundum particularem ipsius inclinationem, esset tamen violenta secundum universalem; & absolutè violenta dici deberet, quia esset contra præcipuam suppositi inclinationem.

S. V.

Corollaria notatu digna.

EX dictis colliges primò contra Vazquem, Lorcam, & alios, non solùm voluntatem, sed nec ullam etiam creaturam posse pati violentiam à Deo. Quod enim est secundum inclinationem præcipuam creaturæ, non est illi violentum: Sed quicquid Deus operatur in creatura, est secundum præcipuam ipsius inclinationem: Ergo non est illi violentum, sed connaturale. Major patet: non enim potest esse violentia, nisi sit resistèntia; nec est resistèntia ubi est inclinatio. Minor verò probatur: Sicut quælibet potentia, ut supra dicebamus, duplicem habet inclinationem, unam particularem ad suum actum ut ad proprium bonum; & alteram universalem, quæ subicitur voluntati, quæ est inclinatio universalis tendens ad bonum totius suppositi: vel etiam sicut in omnibus rebus reperitur duplex inclinatio naturalis, una quæ competit illis juxta suum esse particulare, quæ propendet in proprium & conveniens bonum, v. g. lapis per gravitatem in centrum; altera quæ illis convenit in ordine ad bonum universi, cujus sunt partes, & per quam magis propendet in bonum universi, quàm in proprium; quare licet grave ex propria inclinatione per gravitatem tendat deorsum, & leve per levitatem sursum, tamen ne detur vacuum, grave propriæ gravitatis oblitum ascendit, & leve contemptà levitate descendit: Ita etiam in qualibet re, præter propriam inclinationem, quæ propendet in proprium & particulare bonum, datur alia fortior ac potentior, per quam in id quod Deus vult in ea aut de ea facere, tantà promptitudine ac propensione fertur, ut illud absque ulla violentia præstet, quamvis sit contra propriam inclinationem. Unde San-

84. *pietate 16. sic habetur: Ignis ut nutriverentur ju-
sti, etiam sua virtutis oblitus est; creatura enim
tibi factori deserviens &c. Quibus verbis Scrip-
tura declarat, quod dum creatura à Deo mo-
ventur ad effectum aliquem qui videtur contra
inclinacionem propriæ naturæ, quasi obliviscun-
tur hujusmodi inclinacionis, subjiciendo illam
potentiæ obedienciali, per quam Deo ad nutum
inferviunt, sicque prædicta inclinatio in ordine ad
resistentiæ effectum, est ibi veluti sub oblivione,
& quasi non esset. Hinc Augustinus lib. 26. con-
tra Faustum, ait quod Deus, creator & conditor
omnium creaturarum, nihil contra naturam facit:
id enim est cuique naturale, quod ille facit à quo
est omnis numerus, motus, & ordo natura. Item B
Divus Thomas 3. contra gentes cap. 100. variis
rationibus probat, ea quæ Deus præter naturæ
ordinem facit, non esse contra naturam; idque
declarat in tertia ratione, exemplo rerum cor-
poralium: *Motus* (inquit) *qui sunt in istis in-
ferioribus corporibus ex impressione superiorum,
non sunt violenti, neque contra naturam; quam-
vis non videantur convenientes motui naturali,
quem corpus inferius habet secundum proprietatem
sue formæ; non enim dicimus quod fluxus &
refluxus maris sit motus violentus, cum sit ex im-
pressione cælestis corporis, licet naturalis motus
aqua sit solum ad unam partem, scilicet ad me-
dium: multo igitur magis quicquid à Deo sit in
qualibet creatura, non potest dici violentum, ne-
que contra naturam.* Idem habet quæst. 6. de po-
tentia art. 1. ad 17. & quæst. 1. art. 2. ad 1. ubi ait,
quod omnes creatura quasi pro naturali habent
quod à Deo in eis sit: & propter hoc in eis distin-
guuntur potentia duplex, una naturalis ad proprias
operationes & motus, alia qua obedientia dicitur
ad ea quæ à Deo recipiunt.*

85. Ex quo patet Vazquem hinc disput. 25. cap. 4.
leviter & inconsideratè dixisse, duplicem illam
inclinacionem, quam supra in qualibet creatura
agnovimus, unam quæ propendet in proprium
& conveniens bonum, alteram quæ ad bonum
universi, cuius est pars, & ad obediendum Deo,
à quo, ut ait Augustinus, est omnis numerus, mo-
tus, & ordo natura, connaturaliter inclinatur,
vulgarij Philoſophorum esse signum: Patet,
inquam, hæc verba vulgaris esse Theologi, &
in doctrina Divi Thomæ parùm versati: cum S.
Doctõr, Theologorum Scholasticorum Prin-
ceps, locis citatis, duplicem hanc inclinacionem
in qualibet creatura agnoscat. Et ratio etiam
suffragatur: Nam ut ait idem Doctõr Angelicus
1. p. qu. 60. art. 5. quod est alterius, majorem ha-
bet inclinacionem in id cuius est, quàm in bo-
num proprium: Sed quælibet creatura est pars
universi, & aliquid Dei: Ergo majorem habet
inclinacionem in bonum universi, & ad obe-
diendum Deo, quàm ad bonum sibi proprium
& conveniens. Majorem declarat Divus Thomas
exemplò manûs, quæ seipsam naturaliter expo-
nit icui ad conservacionem totius corporis; &
virtuosi civis, qui se exponit mortis periculo, pro
totius reipublicæ conservacione: Ergo naturali-
ter magis inclinatur pars in bonum totius, quàm
in bonum proprium.

Confirmatur: Omnis creatura naturaliter ma-
gis inclinatur in finem, quàm in media; oppo-
sita enim inclinatio est inordinata, ac subinde
non potest esse à Deo creaturæ impressa: Sed bo-
num universi, & bonum divinum, sunt finis bo-
notum particularium in quæ creatura incli-

nantur: Ergo idem quod prius.

84. Dices tamen cum Vazque: Non videtur probabile, in eadem creatura reperiri oppositas in-
clinationes: Sed inclinaciones ad descendendum
& ascendendum sunt oppositæ, cum habeant
terminos oppositos & impossibiles: Ergo fi-
gmentum est ponere in aqua v. g. inclinacionem
universalem, quæ naturaliter feratur sursum, ad
vitandum vacuum toti naturæ inimicum, cum
inclinacione particulari quam habet ad descen-
dendum.

85. Confirmatur primò: Si in aqua esset talis in-
clinatio ad ascendendum, sequeretur quod cum
de facto ascendit, ne detur vacuum, non gravi-
taret, nec niteretur deorsum: Sed hoc est fal-
sum, & contra experientiam; videmus enim
quod si per fistulam ascendat aqua, attractâ res-
piratione, quod plus aquæ ascendit, eò magis fi-
stula gravat manum: Ergo &c.

86. Confirmatur secundò: Si aquæ naturale sit
ascendere ad vitandum vacuum, & obediendum
Deo: deberet in ea esse aliquod instrumentum,
seu virtus activa ad talem motum producendum,
sicut revera habet gravitatem ad motum deor-
sum: Sed nullum habet principium activum ad
motum sursum: Ergo nulla datur in ea inclinatio
ad ascendendum, ut vitetur vacuum; sed cum
ascendit, hoc fit ex virtute corporis superioris
contigui, trahentis post se corpus inferius, ne
detur vacuum, sicut magnes trahit ferrum.

87. Ad objectionem respondeo, hujusmodi in-
clinationes, licet oppositæ, non esse tamen in-
impossibiles, sed subordinatas, & aquæ secun-
dum diversam rationem convenientes; nam
prior competit ipsi quatenus est corpus; secun-
da verò, quatenus est pars universi, vel prout est
ens creatum subditum Deo: nulla autem est re-
pugnancia quod in creatura sint hoc modo di-
versæ & oppositæ inclinaciones, ut patet in ani-
mali, quod in quantum est grave descendit, &
quatenus habet alas ascendit; qui tamen sunt
motus contrarij: similiter in motu progressivo
hominis, elevatio pedis est illi violenta, in quan-
tum est corpus grave, & naturalis eidem, ut vi-
venti & animali.

88. Ad primam confirmationem, nego sequelam
Majoris: licet enim quando aqua, ne detur va-
cuum, ascendit ex inclinacione quam habet ad
bonum universi, motus ille sit simpliciter natu-
ralis; quia illa inclinatio ad bonum commune
est præcipua, & prædominans particulari; est
tamen violentus secundum quid, in quantum
per gravitatem aqua contranitur deorsum, &
experientia fistulæ gravitantis & manum gra-
vantis nihil aliud convincit. Et potest hoc decla-
rari duplici exemplo jam adducto: Animal enim,
vel homo, dum ascendit, & avis dum volat, natu-
raliter feruntur sursum, & motus ille est sim-
pliciter naturalis, quia est conformis formæ &
inclinacioni præcipuæ & prædominanti; & ni-
hilominus gravitas talium corporum semper
contranitur & resistit, tendens deorsum; unde
hujusmodi animalia ascendendo & volando las-
fantur ex contraria repugnancia gravitatis, res-
pectu cuius talis motus est violentus.

89. Ad secundam confirmationem, nego etiam
sequelam Majoris: nam ut motus sit naturalis,
non requiritur quod subiectum habeat in se
principium activum illius (sicut ad hoc ut sit
violentus, non est necessarium quod passum res-
sistat activè, ut supra ostendimus) sed sufficit

principium passivum : unde inclinatio illa universalis quæ est in aqua ad ascendendum , nihil aliud est quàm potentia obedientialis passiva , quæ naturaliter inest cuilibet enti creato , quæ tale est , ad recipiendum à Deo quicquid absolute non repugnat , ut docet D. Thomas loco supra laudato . Quare fictitia & imaginaria est virtus illa attractiva , quam ponit Vazquez in corpore superiori respectu inferioris , similis virtuti activæ quæ ferrum à magnete trahitur : nam vel talis virtus ribuitur rebus , solum quando imminet vacuum , & hoc est ridiculum , quia natura rebus providit de omnibus necessariis ad consentientiam universi : vel continuò inest rebus ; & sic non solum quando imminet vacuum , traherentur sursum corpora gravia , sed semper & continuò , sicut magnes semper attrahit ferrum .

Colliges secundò cum Divo Thoma hic art. 5. violentiam causare involuntarium simpliciter : quia violentia directè opponitur voluntario , cum violentum sit ab extrinseco , voluntarium verò ab intrinseco . Unde si reluctanti feminæ prævalidus aliquis stuprum inferat , nihil ex eo quod patietur , ad eam noxæ pertinebit , uti Deuteron. 22. sancitum legimus . Ita Christianas feminas , quæ per Gothicam irruptionem , Romæ captæ , vim à Barbaris perpeffæ fuerant , solatur Augustinus lib. 1. de Civit. cap. 17. quòd *inconcussa ac stabili permanente virtute , quidquid aliud de corpore vel in corpore fecerit , quod sine peccato proprio non valeat evitari , præter culpam sit patientis .*

Dices : Virgo dum à juvene violatur , renitente ejus voluntate , violentiam patitur , etiamsi exterius non resistat , vel non resistat quantum potest : & tamen ille actus non est involuntarius , cum in eo casu virgo mortaliter peccet , non resistendo , vel non resistendo quantum potest : Ergo violentia non causat semper involuntarium simpliciter .

Respondeo negando Antecedens quoad secundam partem : Quando enim virgo non resistit , vel non resistit quantum potest & debet , indirectè & interpretativè censetur consentire oppressioni , cum non adhibeat media quæ potest ad illam evitandam : Unde ille actus non est violentus , sed voluntarius simpliciter , & involuntarius tantum secundum quid .

Sed quæres , quænam media externa teneatur apponere virgo ad resistendum oppressioni , ut inde dignosci possit , quandonam oppressio sit ipsi voluntaria interpretativè & indirectè , si talia media non adhibeat ?

Respondeo cum distinctione : si enim virgo non timeat in se periculum consentiendi , & aliunde grave damnum vitæ vel honoris metuit , si clamet , vel aggressorem occidere tentet , non tenetur clamare , vel aggressorem interficere (quamvis licitè utrumque possit , eò quòd id præstet in sui defensionem) quia tunc resistere aggressori est præceptum affirmativum , quod non obligat pro semper , nec cum tanto periculo : si verò credit probabiliter se esse expositam periculo consentiendi , tenetur omnibus modis , etiam cum vitæ aut famæ dispendio , resistere , clamando , & aggressorem occidere tentando : quia præceptum negativum de non consentiendo actui illicito , obligat semper , & ad semper : unde tandem concludendum est cum Curiele , quòd quia rarò contingit , ut in tali casu non immineat periculum consentiendi , debent tunc vir-

gines omnibus modis resistere ; & ita semper ipsis consulendum est .

ARTICVLVS V.

An & quomodo ex metu facta , sint mixta ex voluntario & involuntario ?

S. I.

Prima pars quæstionis resolvitur .

Dico primò : Quæ per metum aguntur , mixta sunt ex voluntario & involuntario . 94.

Ita Divus Thomas hic art. 6. ubi hanc conclusionem probat tum ex Philosopho , & Niffeno , qui ea quæ per metum aguntur , appellant mixta ex voluntario & involuntario : tum etiam quia ea quæ per metum aguntur , secundum se non sunt voluntaria , imò sunt involuntaria , sed fiunt voluntaria ex metu , ad vitandum scilicet malum quod timetur : v. g. mercator absolute , & absque periculo tempestatis , nolle projicere merces in mare ; tempore tamen tempestatis , ad fugiendam mortem quæ timetur , vult eas projicere , & de facto projicit in mare : Ergo quæ per metum aguntur , mixta sunt ex voluntario & involuntario .

Adde quod in objecto actus ex metu facti , reperiuntur ratio mali & ratio boni , sufficientes ad causandum nolitionem & volitionem , quæ sunt principia voluntarij & involuntarij : v. g. in hoc quod est projicere merces in mare , est ratio mali , ut patet , cum ex hoc mercator maximum damnum incurrat ; & ratio boni , cum assumatur ut medium ad conservandam vitam , seu ad evadendum mortis periculum .

Verum ut hæc conclusio magis declaretur , & quædam instantiæ , quæ fieri possent in contrarium , diluantur . Observandum est primò , quòd cum dicimus metum causare actum mixtum ex voluntario & involuntario , non sic intelligendum est , quasi ipse metus causet in actu utramque rationem ; hoc enim impossibile est , cum rationes oppositæ non possint provenire ab eodem principio ; sed intantum dicitur metus causare involuntarium , in quantum causat actum in quo involuntarium reperitur , causatum tamen ex amore ad illam rem quæ propter metum postponitur . Sicut si dicamus , quòd anima , vel virtus motiva animalis , causat metum mixtum ex naturali & violento , non est sensus , quòd potentia motiva , vel anima causet in tali motu rationem violenti (hæc enim ratio desumitur per ordinem ad corpus grave , cui progressivus vel volatilis motus violentus est) sed significatur quòd illa causat motum , in quo utraque ratio reperitur ; naturalis scilicet (utpote cum à principio intrinseco , nempe ab anima & virtute motiva procedat ipse motus) & violenti , per ordinem ad gravitatem corporis .

Notandum est secundò , quòd metus dupliciter potest se habere ad actionem , causaliter scilicet , & concomitanter : Tunc se habet causaliter , quando est vera causa talis actus , ita ut ex metu moveatur homo ad sic operandum , ut cum quis ex metu mortis offert pecunias latroni , vel projicit merces in mare : Tunc autem se habet merè concomitanter , quando reperitur